



ENERGY DELTA INSTITUTE | ENERGY BUSINESS SCHOOL

KENNIS VAN ENERGIETRANSITIE  
KANSEN VOOR NOORD NEDERLAND  
EDIAAL



## EDIAAL

EDIAAL is een programma van Energy Delta Institute dat zich toelegt op het verzamelen, bewerken en ontsluiten van onafhankelijke, toepasbare kennis over de rol van gas in de transitie naar een meer duurzame economie. Het voornaamste doel van het project is de versterking van de economische positie van Noord Nederland en haar profilering als Energy Valley. In aansluiting op het EDIAAL programma organiseert EDI toegankelijke opleidingsprogramma's, conferenties en netwerkbijeenkomsten en stelt relevante informatie op energiegebied beschikbaar aan private en publieke marktpartijen in Noord Nederland.

## HET EDIAAL PROGRAMMA

EEN BIJDRAGE AAN DE ONTWIKKELING VAN  
NOORD NEDERLAND



“DOOR DE VERANDERINGEN IN DE ENERGIESECTOR ZIEN  
WE EEN NIEUWE ZAKELIJKE DYNAMIEK ONTSTAAN.”

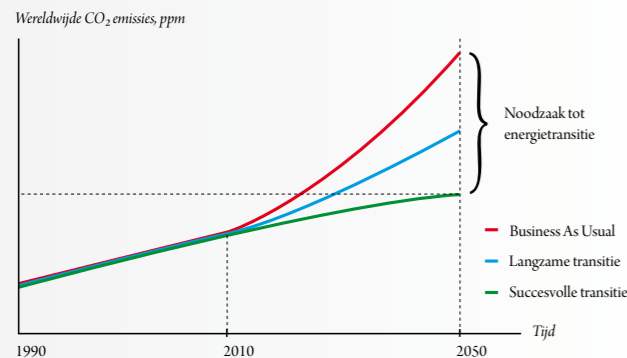
PROF. DR. CATRINUS JEPMA,  
WETENSCHAPPELIJK DIRECTEUR EDIAAL

### ENERGIETRANSITIE

Energie blijft de komende decennia één van de meest besproken onderwerpen. De energiesector verandert onherroepelijk als gevolg van een aantal trends en ontwikkelingen. Een belangrijke ontwikkeling is energietransitie, het proces om van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen over te stappen. Dit proces wordt gevoed door een publieke discussie over klimaatverandering in relatie tot broeikasgas emissies dat de samenleving aanspoort in haar zoektocht naar duurzame energiebronnen. Energy Delta Institute voorziet haar partners van diepgaande kennis over allerlei aspecten van de energiesector en de ontwikkeling van de gaswaardeketen in het bijzonder. Om die reden wordt EDI door vele ondernemingen, financiële instituten, beleidsmakers en kennisinstellingen wereldwijd gewaardeerd als een betrouwbare en waardevolle bron en kennispartner.

Het is een initiatief om kennis op het gebied van energietransitie te vergaren en te ontsluiten voor partijen die in professioneel opzicht een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Noord Nederland. Onder leiding van wetenschappelijke directeur Prof. dr. mr. Catrinus Jepma (RuG) werken EDI en haar Intelligence-afdeling, senior onderzoekers, enkele hoogleraren en lectoren aan een ruim opgezette kennisinfrastructuur. Zodoende wordt kennis en informatie op het gebied van energietransitie toegankelijk en begrijpelijk gemaakt. Het EDIAAL programma is mede mogelijk gemaakt door subsidiegelden van het Samenwerkingsverband Noord Nederland, Koers Noord. Daarnaast wordt EDIAAL medegefinancierd door de Europese Unie, Het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling en Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie, Pieken in de Delta.

### VERLOOP VAN CO<sub>2</sub> - EMISSIES IN DE TIJD



### EDI'S BIJDRAGE

EDI heeft een excellente track record op het gebied van kennisoverdracht in de energie sector door middel van opleidingen, trainingen, partnerevenementen, conferenties en online informatie. Met EDIAAL past EDI dit beproefde concept toe op het onderwerp energietransitie.

Het EDIAAL programma focust op de volgende onderwerpen:

- Energietransitie, beleid en wetgeving;
- Gas in relatie tot hernieuwbare energie;
- Het gebruik van de ondergrond;
- Energie-efficiëntie;
- Groen gas;
- De rol van gas in smart grids.

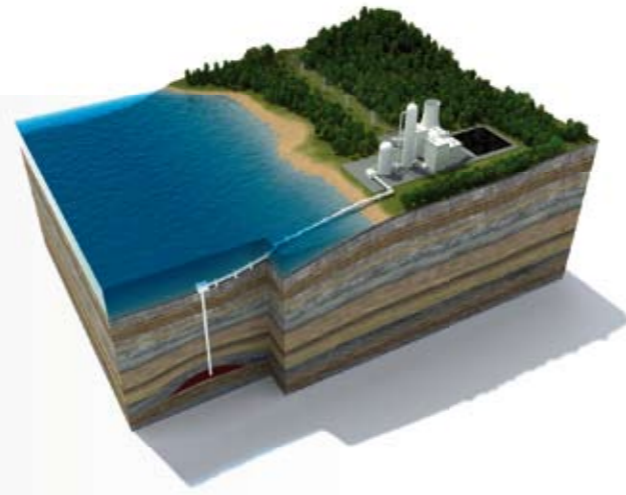
### HET EDIAAL PROGRAMMA

Energietransitie biedt volop kansen voor ondernemers. Om deze kansen te benutten is echter veel kennis nodig. Er is een voortdurende behoefte aan onafhankelijke, begrijpelijke, toegankelijke én toepasbare kennis over de zakelijke kansen van de energietransitie. Om die reden is het EDIAAL programma in het leven geroepen.



### HET EDIAAL PROGRAMMA

KENNIS OP HET GEBIED VAN ENERGIETRANSITIE



Copyright © The Bellona Foundation

WE VERDIEPEN ONS IN DE ZES AANDACHTSGEBIEDEN DIE VAN BELANG ZIJN  
VOOR VERGROENING EN DE TRANSITIE NAAR EEN MEER DUURZAME ECONOMIE.

#### ENERGIETRANSITIE, BELEID EN WETGEVING

De transitie naar een CO<sub>2</sub>-arme economie is een politiek proces. Activiteiten zoals CO<sub>2</sub>-afvang, -transport en -opslag, het verhogen van het percentage aan renewables in de energiemix en het invoeren van energie-efficiënte maatregelen kunnen dus enkel plaatsvinden op basis van politieke beslissingen. Zij staan daardoor onder invloed van relevante wet- en regelgeving waarin de politieke wens tot energietransitie wordt vastgelegd.

#### GAS IN RELATIE TOT HERNIEUWBARE ENERGIE

De aanwending van hernieuwbare energie, zoals biomassa, wind-, water- en zonne-energie is direct gerelateerd aan de transitie naar een CO<sub>2</sub>-arme economie. Het resulteert niet alleen in reductie van de uitstoot van broeikasgassen, maar ook in een vermindering van de afhankelijkheid van nog steeds dominante fossiele brandstoffen.

#### HET GEBRUIK VAN DE ONDERGROND

EDI verzamelt en verspreidt kennis op het gebied van de technische, economische en politieke aspecten in relatie tot het gebruik van de ondergrond en in het bijzonder CCS. De focus ligt op de economische haalbaarheid, publieke acceptatie, aspecten als wet- en regelgeving, veiligheid, milieu-issues en andere zaken in relatie tot het gebruik van de ondergrond.

#### ENERGIE-EFFICIËNTIE

De transitie naar een CO<sub>2</sub>-arme economie ligt voor een belangrijk deel in het verhogen van de efficiëntie van het energiegebruik (zowel huishoudelijk als zakelijk) en van de energieopwekking. Tal van instrumenten zijn hierop gericht; EDI verschaft informatie om up-to-date te blijven over nieuwe regels, technische mogelijkheden en de bijdrage van nieuwe samenwerkingsvormen.

#### GROEN GAS

In Nederland heeft gas een groot aandeel in de energiemix. De aanwending van groen gas is nodig om de ambitieuze doelen ten aanzien van duurzaamheid te halen. De introductie van groen gas kan substantieel bijdragen in de verduurzaming van de gashuishouding. Het Noorden van Nederland heeft in potentie een sterke positie in groen gas productie en toepassingen. EDIAAL is erop gericht om deze positie te versterken.

#### DE ROL VAN GAS IN SMART GRIDS

Dit aandachtsgebied richt zich vooral op de rol van gas in het balanceren van de stroommarkt en het optimaliseren van energiesystemen. De informatie belicht vragen als hoe smart solutions kunnen bijdragen aan efficiency, wat er technisch mogelijk is, wat economisch gezien het beste is, en welke regelgeving hieromtrent bestaat.

EDIAAL ONDERSTEUNT U OM VOLWAARDIG GESPREKSPARTNER  
TE ZIJN IN DE DISCUSSIE OVER ENERGIETRANSITIE.



## HET EDIAAL PROGRAMMA

KENNISUITWISSELING IS DE EERSTE STAP NAAR  
SUCCESVOLLE BUSINESS

### KANSEN VOOR DE REGIO

Noord-Nederland ontwikkelt zich razendsnel tot de Energy Valley van Noord-West Europa. Op allerlei terreinen van energie en duurzaamheid bloeien tal van initiatieven op. EDIAAL ondersteunt deze ontwikkeling door het verzamelen, bewerken en ter beschikking stellen van relevante, vrij toegankelijke en onafhankelijke informatie op het gebied van energie en energietransitie. Dankzij EDIAAL zijn geïnteresseerden op de hoogte van de laatste stand van zaken, waardoor ze beter in staat zijn om beslissingen te nemen, bijvoorbeeld over nieuwe investeringen of beleidsmaatregelen.

### SAMENWERKING

De EDIAAL-activiteiten zullen nauw worden afgestemd op de complementaire activiteiten die elders in Noord Nederland zijn en worden ontwikkeld. Dit om een onderlinge versterkende werking te creëren. Vandaar dat EDIAAL zich als doel heeft gesteld om samen te werken met diverse kennisinstellingen en programma's in Noord Nederland en ander partners die zich inzetten voor de ontwikkeling van Noord-Nederland. Dankzij de inspanningen van onze partners en EDI's internationale netwerk biedt het EDIAAL programma tevens kansen om de Noord Nederlandse successen internationaal te promoten.

### VOORBEELDEN VAN SAMENWERKING

EDIAAL werkt in het bijzonder samen met twee andere in Noord-Nederland ontstane initiatieven die zich inzetten voor de energietransitie, te weten de Stichting EDGaR (Energy Delta Gas Research) en de Stichting Energy Valley (EV). EDGaR is een nationaal research programma dat zich richt op de rol van gas in de energietransitie. Energy Valley richt zich vooral op de ondersteuning van initiatieven uit het bedrijfsleven om de ontwikkelde kennis op het gebied van duurzame energie te valoriseren in Noord Nederland.

### BEDRIJFSLEVEN

EDIAAL is primair bedoeld om het Noordelijke bedrijfsleven te informeren en ondersteunen, zodat Noord Nederland zich nog beter en sneller kan ontwikkelen tot de Energy Valley van Noord-West Europa. Dit biedt kansen voor ondernemers en om deze kansen te verzilveren is kennis nodig. EDIAAL vertaalt de veelal ingewikkelde materie op het gebied van energie en energietransitie in begrijpelijke, toegankelijke en gebruikersvriendelijke informatie die ondernemers in staat stelt business beslissingen te nemen, of om ondernemers hierover te informeren. EDIAAL is interessant voor alle bedrijven die zich willen verdiepen in de mogelijkheden van energietransitie, ongeacht hun omvang en de sector waarin ze actief zijn. Dat kunnen bedrijven zijn die zelf (willen) investeren, of die dat proces ondersteunen. Dankzij de kennis en informatie die EDIAAL ter beschikking stelt, zijn al dat soort partijen in staat om hun klanten zo goed mogelijk te adviseren bij dergelijke duurzame investeringen.

### BELEIDSMAKERS EN ADVISEURS

EDIAAL richt zich ook op al die spelers die verder direct of indirect beroepshalve bij het bedrijfsleven zijn betrokken, zoals onderwijs- en researchinstellingen, publieke instanties, NGO's, belangenbehartigers en professionals in de sfeer van dienstverlening. Ook zij hebben toegang tot de publieke elektronische informatie van EDIAAL en kunnen ons benaderen voor informatie (inclusief pasklare informatiepakketten), of voor het organiseren van cursussen en seminars.

“SUCCESVOLLE INITIATIEVEN OP HET GEBIED VAN DUURZAAMHEID DRAGEN BIJ  
AAN EEN COLLECTIEF GEVOEL VAN TROTS OVER ONZE REGIO. EN VICE VERSA.”

JAN DIJK MBA  
COÖPERATIEADVISEUR / MVO COÖRDINATOR  
RABOBANK STAD EN MIDDEN GRONINGEN



Wij beschouwen het EDIAAL programma als een succes wanneer het aan de basis heeft gestaan van een diversiteit aan succesvolle projecten en opleidingsprogramma's op het gebied van energietransitie die tezamen een serieuze bijdrage leveren aan de verduurzaming en economische ontwikkeling van Noord Nederland.



EDIAAL



ENERGY DELTA INSTITUTE IS EEN INTERNATIONALE ENERGIE BUSINESS SCHOOL, MET EEN PRIMAIRE FOCUS OP GAS. EDI IS OPGERICHT IN 2002 DOOR N.V. NEDERLANDSE GASUNIE, GAS TERRA BV, OAO GAZPROM EN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN. DE ENERGIE-GEMEENSCHAP WEEET EDI INMIDDELS TE WAARDEREN ALS EEN PLATFORM VOOR DE UITWISSELING VAN KENNIS ZOWEL TUSSEN PARTNERS ALS DEELNEMERS. HET HOOFDDOEL VAN EDI IS HET LEVEREN VAN EEN BIJDRAGE AAN DE PROFESSIONELE ONTWIKKELING VAN HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE ENERGIEMANAGERS. EDI COÖRDINEERT ONDERZOEKSPROGRAMMA'S EN ORGANISEERT OPLEIDINGSPROGRAMMA'S MET EEN FOCUS OP DE ECONOMISCHE, MANAGEMENT-, JURIDISCHE EN GEOPOLITIEKE ASPECTEN VAN DE ENERGIESECTOR.

EDI werkt in het bijzonder samen met de volgende partijen:



EDGaR is gebaseerd op een consortium van bedrijven, Gasunie, Gasterra, Kiwa, Enexis, Liander en Stedin, kennisinstellingen, ECN, Rijksuniversiteit Groningen, TU Delft en Hanzehogeschool, dat onderzoek verricht naar de rol van gas in de transitie naar een meer duurzame energievoorziening. Het programma voor de eerste 5 jaar kent 3 thema's: van mono- naar multi-gas, toekomstige energiesystemen en veranderende gasmarkten. In totaal worden ongeveer 30 onderzoeksprojecten uitgevoerd waarbij meer dan honderd onderzoekers zijn betrokken. Het budget bedraagt €44 mln en is daarmee het grootste gas onderzoeksprogramma in Europa. [www.edgar-program.nl](http://www.edgar-program.nl)



De Energy Valley regio bestaat uit provincies Drenthe, Fryslân, Groningen en de kop van Noord-Holland en heeft zich in korte tijd ontwikkeld als incubator voor energie-innovaties.

In 2003 hebben publieke en private partijen de handen ineengeslagen en is stichting Energy Valley opgericht om gezamenlijk met de partijen invulling te geven aan een duurzame en innovatieve energie-economie in het Noorden. Streven is hierbij om op basis van bestaande activiteiten en regionale sterkten het Noorden uit te laten groeien tot dé Energy Valley van Europa.

De stichting Energy Valley verleent zelf geen subsidies, maar ondersteunt initiatiefnemers bij het uitwerken van ideeën en kent de weg naar geschikte fondsen en samenwerkingspartners. Bedrijven kunnen zich aanmelden bij het Energy Valley Platform. Dit platform biedt ondernemers de gelegenheid mee te denken, te praten en informatie te krijgen. De leden komen regelmatig bijeen en dit biedt een ontmoetingsplaats waar kennis en ervaring kunnen worden gedeeld. [www.energyvalley.nl](http://www.energyvalley.nl)

EDIAAL wordt mede mogelijk gemaakt door:

